

Miilu 10.2.1982

Sukevan asutushistoriaa tutkitaan

Turun yliopistossa on tekeillä allekirjoittaneen toimesta ja apulaisprofessori Jussi T. Lappalaisen ohjaamana ns. pro gradu-tutkielma Sukevan kylän asutushistoriasta. Virikkeenä työn aloittamiseen olivat tarinat ja eri talojen iästä esitetyt arviot, joita kuulin Sukevalla ollessani siellä keräämässä paikannimiä pari vuotta sitten. Miten paljon perimätiedossa voisi olla totta ja miten paljon myöhemmin keksittyä ja kuinka vanha kylä Sukeva oikeastaan on - siinä tutkimuksen lähtökohta.

Työ on ollut vireillä puolisen vuotta. Alueellisesti se kattaa koko Sukevan maarekisterikylän ja sen sisällä olevat valtion omistukset, Sonkajärven puoleisen osan Kaarakkalaa sekä osia Haapajärven sydänmaan ja Toivakon maarekisterikylistä. Alueenrajoituksen on pitkälle määrännyt aikaisemmin aloittamani tutkimus Sukevan paikannimistä; halusin, että töiden aluepohja olisi sama. Ajallisesti olisi tietysti mielenkiintoista seurata kylän vaiheita hamasta menneisyydestä nykyaikaan, mutta käytännön syistä tutkimus on päätetty katkaista jonnekin 1900-luvun alkupuolelle, ehkä vankilan alkuvuosiin.

Sukujen selvitystä

Ainakin tässä vaiheessa tutkimus on ollut suurimmaksi osaksi asuneiden sukujen selvittelyä. Jatkossakin aineiston rungon muodostavat varmasti Iisalmen seurakunnan kirkonkirjat, joita on olemassa 1732 lähtien. Sitä vanhempien aikojen selvittelyssä tarjoavat apuaan mm. maakirjat ja manttaaliluettelot. Tarkoituksena on myös hyödyntää vanhoja karttoja, joista toivon löytäväni vihjeitä esimerkiksi 1700- ja 1800- luvun torppien paikantamiseen. Myöskään varsinaiset talot eivät eivät välttämättä ole aina sijainneet samoilla paikoilla kuin nykyisin. Esimerkiksi Viilomäen rinnakkaisnimenä kirkonkirjoissa esiintyy Ylätalo ja Koiramäki on vastaavasti Alatalo. Tätä on kyseisten talojen nykyisten korkeussuhteiden perusteella mahdotonta käsittää, onhan Koiramäki korkeampi mäki kuin Viilomäki. Sekä erään Sonkajärveltä saamani tiedonannon että 1900-luvun alusta peräisin olevan karttamerkinnän mukaan Koiramäki on aikaisemmin sijainnut jossakin nykyisen Kōlkän seutuvilla ja silloin nimellä Alatalo olisi oikeutuksensa. Aikaisempaa tutkimusta Sukevan asutuksen historiasta ei ole olemassa. Santeri Rissasen "Iisalmen entisen pitäjän historiassa" on tosin muutamia viittauksia myös tälle suurpitäjän kulmalle, ja esimerkiksi tekijän keräämät asutustarinat sekä luettelot Iisalmen pappilan omistuksista Sukevalle ovat kiinnostavia. Teos ei kuitenkaan anna minkäänlaista käsitystä siitä, keitä kylällä on asunut tai milloin kylä kylä on syntynyt. Arvo M. Soinisen tutkimus Pohjois-Savon asuttamisesta keski- ja uuden ajan vaihteessa taas käsittelee niin varhaisia aikoja, että Sukevanjärven seudulla ei ollut vielä yhtään taloa. Soinisen kokoamista taulukoista käy ilmi, että pääosa nykyisen Sukevan kylän alueesta kuului Ryhälänmäessä olleelle talolle, jossa asuivat Lauri Pulkkinen ja Antti Mäkeläinen. Pulkkinen saattaa olla samaa sukua kuin se Pulkkinen, jonka maille perustettiin Iisalmen pappila satakunta vuotta myöhemmin, vuonna 1627. 1500-luvun puolivälissä tämän talon lähin naapuri oli Sonkajärven itärannalla.

Asutuksessa selkeitä jaksoja

Tähänastisen aineiston valossa Sukevan asutuksen kehityksessä voidaan jo nähdä muutamia selkeitä jaksoja. Ennen ison vihan vuosia kylällä näkyy olleen ainakin pari kolme taloa. 1600-luvun lopun suurten nälkävuosien ja melkein heti seuranneen ison vihan aikana Sukevan väki vaihtui oleellisesti ja ehkä se myös väheni joksikin aikaa. Isonjaon aika 1700- ja 1800-lukujen taitteessa merkitsi uutta mullistusta, nimittäin uusien sukujen tuloa ja ainakin yhden poistumista sekä samalla talomäärän voimakasta kasvua. 1800-luvun jälkipuoliskolle on ominaista tilattoman väestönsosan lisääntyminen myös Sukevalla ja tällöin perustettiin myös runsaasti torppia ja mäkitupia. Monet tuolloin syntyneistä mökeistä ovat edelleenkin - 1900-luvulla itsenäistyneitä - olemassa. 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa puutavarayhtiöt alkoivat kiinnostua Sukevankin metsistä ja mm. Kumpumäki ja Pihlajamäki siirtyivät niiden omistukseen. Rautatie toi 1900-luvun alussa kylälle jonkin verran uutta

väkeä, mutta huomattavampi vaikutus ainakin lyhytaikaisesti oli muutamia vuosia myöhemmin perustetulla valtion sahalaitoksella. Henkikirjojen mukaan Sukevan "huudon" väkiluku yli kaksinkertaistui vuosien 1905 ja 1915 välillä, sillä ensinmainittuna vuonna kylällä oli vajaat 400 asukasta, mutta jälkimmäisenä jo yli 900. Selvintä asukkaiden määrän kasvu oli "huudon" numerossa 1, jossa saha sijaitsi ja sitä, että tosiaan oli kyse sahan väestä, tukevat eri ammattinimikkeet sahanasettajasta, viilarista tai yleensä vain työmiehestä työnjohtajaan ja metsänhoitajaan. Lieneekö myös vankila ollut alullaan vuonna 1915, koskapa valtion alustalaisten joukossa mainitaan myös vanginvartija?

Matti Kumpulainen